

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

ОБЩИНА ЛЕТНИЦА

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

2014 – 2020 г.

Приета с Решение № 260 / 27.03.2014 г. на Общински съвет гр. Летница

СЪДЪРЖАНИЕ:

- 1. Анализ на съществуващото състояние на околната среда**
 - 1.1. Данни и информация за отделните фактори**
 - 1.1.1. Природно-географски и териториално-административни**
 - 1.1.2. Анализ на базата данни по фактори**
 - 1.1.3. Обуславяне на проблемите и причините, които ги пораждат**
- 2. Анализ на състоянието на околната среда по сектори**
 - 2.1. Води**
 - 2.2. Въздух**
 - 2.3. Почви**
 - 2.4. Отпадъци**
 - 2.5. Защитени територии и биоразнообразие**
 - 2.6. Шум**
- 3. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT)**
- 4. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЛЕТНИЦА**
- 5. ЦЕЛИ**
- 6. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА**

1. Анализ на съществуващото състояние на околната среда

1.1. Данни и информация за отделните фактори

1.1.1. Природно-географски и териториално-административни

- **Географско положение**

Община Летница е разположена в най-северната и най-равнинната част на Ловешка област. Територията на община Летница е 177.719 кв. км. и представлява 4.3 % от територията на област Ловеч. В общината са включени четири селища - гр. Летница, с. Горско Сливово, с. Крушуна и с. Кърпачево. Границата ѝ е очертана от общините Ловеч, Левски, Пордим, Севлиево и Сухиндол. През територията на общината минава приблизителната граница, която отделя Дунавската равнина от Предбалкана. Южно от с. Крушуна започват антиклиналите и синклиналите на Предбалкана с типичния юротипен релеф. Ландшафтът е твърде разнообразен. Долината на река Осъм преминава през Дунавската равнина, която при гр. Летница има надморска височина 77 м. Най-високата точка е в южната част на системата - вр. Дренака - 472.8 м.н.в, а най-ниската е при излиза на река Осъм от границата на общината - 68 м.н.в

- **Съседни общини**

Административен център на Община Летница е гр. Летница, които се намира в Централна Северна България на 180 км. от гр. София. Тя съставлява част от административен център гр. Ловеч. На север граничи с община Левски, на запад с общините Пордим и Ловеч, на юг с община Сухиндол, а на изток с община Севлиево. Град Летница е общински център на 3 броя селски населени места: с. Горско Сливово, с. Крушуна и с. Кърпачево.

- **Релеф**

Ландшафтът на територията на общината е разнообразен. Има два вида релеф: равнинен – града и планински – селата. Равнинният релеф на север и североизток се съчетава с речни долини, а принадлежността ѝ към Деветашкото плато издига южната ѝ част високо само няколко километра на юг. През територията ѝ преминава река Осъм, в чиято долина е и най – ниската точка на общината – 68 м. надморска височина. Най-високата точка е връх Дренака край село Горско Сливово – 472.8 м. надморска височина. Важен ресурс за развитието на туризма е карстовото Деветашко плато, попадащо в територията на общината – тук съществуват в голяма концентрация всички видове карстови форми – кари, въртопи, валози, сляпа, полусляпа и суха долина, каньон, пропасти, пещерни галерии и зали.

- **Климат**

Особености на атмосферната циркулация

България се намира в югоизточната част на Европа и е сравнително отдалечена от Атлантическия океан и Арктика. По тази причина нахлуващите над страната въздушни маси са значително трансформирани. Значително влияние на климата у нас оказват средиземноморският циклонален център, а също така сибирския антициклон.

Община Летница е в средния климатичен район на северо-българската подобласт на умерено континенталната климатична зона. Климатът се характеризира с мека и снежна зима и дълго, топло лято, понякога с периоди на засушаване, изискващи развитието на поливно земеделие. Меандрите на р. Осъм допринасят за добрата запасеност с влага на почвения слой.

Преобладаваща посока и скорост на вятъра

Трябва да се изтъкне една твърде неблагоприятна черта на умереноконтиненталния климат – честите температурни инверсии и големия брой дни с тихо време. Те благоприятстват задържането на замърсители в приземния слой, влияещи върху качеството на живот и околната

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

среда. Ветровете са в зависимост от локалните особености на релефа и от естеството на преобладаващата повърхност. В района преобладаващите ветрове са западни. Тихо време, изразено в проценти е около 45 %. Ср. скорост на вятъра е 2,9 м / сек.

Потенциални рискове

1. *Фирми с риск от отделяне на химични вещества:*

Фирма „Фелдбахер фрут-България“ АД - гр. Летница

Предмет на дейност на фирмата – замразяване на хранителни продукти. Основния и цех а оборудван с хладилна инсталация, работеща с течен амоняк в количества от около 3,5 t. Фирмата е разположена извън града. Няма непосредствена заплаха за населението и околната среда.

Фирма „Уолтопия“ ООД – гр. Летница

Предмет на дейност на фирмата – производство на изкуствени катерачни стени. Рискови вещества – полиуретанов лак – 2500 кг., стирол – 9000 кг. И двете вещества са силно пожароопасни, отделящи токсични газове при горене.

2. *Критични точки по реките*

РИСКОВИ ТОЧКИ

При рязко изменение на хидрометеорологичните условия по река Осъм

№	Критични точки	Застрашава
	ОБЩИНА ЛЕТНИЦА	
1.	Обработваема земеделска площ / около 1000дка/ в участъка между с. Крушуна и помпена станция „Крушуна“	Обработваема земеделска земя
2.	10 % от жилищата в с. Горско Сливово – от високи подпочвени води	Жилища
3.	10 % от жилищата на с. Кърпачево от високи подпочвени води	Жилища
4.	Участък от р. Осъм южно от гр. Летница с дължина около 350 м. и ширина 160 м. по течението на реката след моста на пътя за с. Крушуна	Обработваема земеделска земя

3. *Потенциално опасни язовири*

Потенциално опасни хидротехнически съоръжения на територията на област Ловеч

№	Населено място	Обект	Застрашава
1.	Летница	„Каменец“	ЖП линия Летница – Левски и пътя Ловеч - Летница
2.	Крушуна	„Крушуна“	Паркинга на резервата и обекти от с. Крушуна
3.	Г. Сливово	„Пустия“	Комуникации в землището на гр. Павликени

4. *Препарати за растителна защита*

СПИСЪК

На складовете с негодни и излезли от употреба пестициди, разположени на територията на
Област Ловеч

№	Община, населено място	Обект	Твърди, кг.	Течни, l
1.	Летница	Склад в стоп. двор	12300	4700
2.	Летница, с. Крушуна	Отделен склад	2900	600
3.	Летница	Отделен склад	120	40

5. Други рискове

За община Летница няма данни за наличие на активни свлачища от „Геозащита“ АД – гр. Плевен. За цялата област е валидна земетръсна опасност – VIII степен, както и опасност от радиоактивно замърсяване при авария в АЕЦ „Козлодуй“ или трансграничен пренос.

Температура на въздуха

Настъпилото всеобщо затопляне в климата се отразява чувствително и в този регион. Данните показват тревожно покачване на температурата с около 0,6°C за десет годишен период. Средногодишната температура на страната е между 10°C и 14°C, като преобладаващи са стойностите между 11°C и 12°C. За общината стойностите са между 10°C до 12,2°C, като отговарят на тези за страната. В равнинните и хълмисти земи на Северна България най-ниската средномесечна температура се проявява през м.януари /- 1,4°C и -2,0°C/, а за Летница – 1°C. Най-високите средномесечни температури са характерни за месеците юли-август. Те са в порядъка 21 – 24°C за страната. За Летница тези температури са доста по-високи – около 27 – 28°C.

Валежи

Влажният сезон се формира от началото на месец октомври до средата на юли. При зимните месеци, валежите са предимно от сняг и дъжд. Средна абсолютна влажност 18,1 Pa. Средно годишна относителна влажност на въздуха $\phi = 73 \%$. Единствената информация, с която разполага общината е, че района се характеризира със средно – годишна сума на валежите 543 l/m².

Полезни изкопаеми

В Националния баланс на запасите в Република България са регистрирани следните находища на полезни изкопаеми на територията на общината:

1. "Върбаците" - гр. Летница, глина за керемиди;
2. "Каменището" - гр. Летница, мергели за тухли и керемиди;
3. "Участък Крушуна III" - с. Крушуна, варовици, доламита и затрошен камък; не се експлоатира

• **Екология и туризъм**

Факторите за развитие на туризъм в Община Летница:

Районът дава възможност за развитие на различни форми на алтернативен туризъм: селски, еко, спортен, познавателен, културен туризъм. Има изградени подходящи пътеки за пешеходни преходи, за колоездене и конна езда. Най-големият поток е съсредоточен в местността Маарата, където се намират Крушунските водопади. Наред с това, от няколко години се увеличава интереса на региона на Деветашкото плато като цяло, включвайки посещения на други природни забележителности в околните села, което удължава престоя на туристите в общината. Все още липсва значителен интерес и системно предлагане на културно-

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

историческите забележителности. Има подходящи места за лов и риболов. Малките населени места, съчетаващи благоприятни климатични условия и сравнително добре развита инфраструктура, са добра база за развитие на селски туризъм. Пещерният туризъм е с голям потенциал за развитие, тъй като на територията на общината има 28 пещери. Друг вид туризъм, който може да се

практикува на територията на общината, е спортният туризъм, а именно скално катерене, спортно ориентиране, парапланеризъм, езда, колоездене, планинско колоездене, алпинизъм, както и съчетание на различни видове спортно-развлекателни дейности.

Данните показват, че от място за разходки и почивка само през празниците и почивни дни, общината постепенно се превръща в дестинация за престой и в неактивния сезон.

• **Икономическо развитие, промишленост**

Главните определящи фактори за развитието на икономиката на община Летница са:

- географско положение и природни ресурси
- процесите на реструктуриране на икономиката
- рентабилност на производствените предприятия
- съвременност на техниката и технологиите
- заетост и квалификация на работната сила
- степен на развитие на малките и средни предприятия
- близост до по-силно развити в икономическо отношение общини за по-бърз и лесен достъп до технологии и ноу-хау
- предприемачески дух и инициативност на местното население
- цялостно отношение на хората към труда и цената на труда
- размер на чуждестранните инвестиции, постъпващи на територията на общината

Икономиката на общината е с аграрно-промишлен профил. Селското стопанство съставлява най-важният дял. Районът е един от големите производители на селскостопанска продукция в страната. Застъпени са и двата подотрасъла на селското стопанство – растениевъдство и животновъдство във всички селища на общината. Земеделската земя е основно частна собственост и се стопанисва от земеделски кооперации, арендатори и частни стопани. Отрасълът остава основен източник на доходи за голяма част от населението.

Характерна особеност на земеделието в общината обаче е тенденцията за намаляване дела на животновъдството спрямо растениевъдството.

Фактите показват, че въпреки богатата фуражна база в момента животновъдството е под оптималния си капацитет, съсредоточено във ферми с 1-15 млекодайни животни. Фермите с капацитет над 15 говеда са 5 на територията на цялата община. Животновъдите продават добитото от тях мляко и не добавят принадена стойност към продукта чрез преработка. Овцевъдните ферми са 11 на територията на общината. Изкупуването на млякото е нерегламентирано, цените са ниски и се променят от купувачите едностранно, трудът е ръчен и непривлекателен.

Под влиянието на природните фактори и след реструктурирането на икономиката, Община Летница се развива предимно като селскостопански район. Земеделските територии по КВС/КК общо: 140 121 дка. Обработваемата земя е в размер на 128 709,00 дка, включваща ниви-99 910 дка, трайни насаждения- общо 5507 дка, общата площ на ливадите и пасищата е 23 292 дка./Данните са предоставени от Министерство на земеделието и храните за стопанската 2011/2012 г./ Благоприятните климатични природни условия предопределят отглеждането на зърнени, фуражни, технически култури и плодове.

Крупен арендатор в Община Летница е ЕТ "АЖД - Д. Мачуганов". Фирмата е арендатор на земеделска земя, овощни градини от череши, праскови и сливи.

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

Друг производител е “Гардения” ООД – частна фирма, обработваща земеделска земя, която произвежда предимно зърнени култури, царевица, ягоди и малини, пипер.

В общината съществуват и други по-малки частни земеделски кооперации: Гея 2004, Агроком консулт ЕООД, които отглеждат зърнени, технически и фуражни култури.

През последните години се наблюдава ръст в развитието на пчеларството. От справка за регистрираните пчелини на територията на общината към 31.12.2013 г. става ясно, че те са 19 на брой, като 8 от собствениците на пчелини притежават сто и повече на брой пчелни семейства.

Селското стопанство има потенциал за развитие, предвид не само благоприятните релефни, климатични и почвени характеристики, но и заради наличието на пряк пазар за реализиране на продукцията чрез фирмата “Летница” ООД. Развитието на отрасъла би следвало да се свърже и с ново алтернативно развитие на култури в общината, освен производството на ягодоплодни. Към момента най-голям дял има производството на зърнени култури, малини и ягоди. Тези производства са структуроопределящи за икономиката на общината.

Икономическото развитие на община Летница е пряко свързано с възможностите, които общината предоставя на нови инвеститори.

Фотоволтаична електроцентрала е изградена върху 400 декара земя в Индустриален парк-Летница. Инвеститор в проекта е южнокорейската компания "Самсунг" - най-големият производител на електроника в света. Изпълнител на проекта е немската фирма "Шнайдер".

Фирма "Уолтопия" е създадена през 1996 г. с предмет на дейност производство на изкуствени катерачни стени и хватки. Основателите са двама млади катерачи - Ивайло Пенчев и Метин Мусов, и това до голяма степен обяснява бързия темп на развитие на компанията. Двете дейности се разрастват дотолкова, че трябва да бъдат отделени в две независими фирми – "Уолтопия" в областта на катерачните стени и Ейч Ар Ти в областта на хватките. Четиринайсетгодишното присъствие на пазара утвърждава фирмата не само като световен лидер в своя бранш, но и като една от най-иновативните фирми в областта на дизайна и технологиите на катерачните стени. На нейно име са записани множество нововъведения, които променят изцяло същността, качествата и параметрите на изкуствените катерачни стени и катеренето като цяло. "Уолтопия" има представители в повече от 23 страни като Белгия, Канада, Египет, Франция, Германия, Гърция, Индия, Израел, Япония, Казахстан, Холандия, Норвегия, Русия, Сингапур, Южна Корея, Швеция, Швейцария, Турция, Великобритания и САЩ. Компанията има утвърдени позиции на тези пазари и е лидер сред производителите на катерачни стени в света.

Предприятието “Летница” ЕООД (собственост на австрийска компания), съсредоточава ресурсите си в изкупуването, преработката и замразяването на плодове и зеленчуци (ягоди, малини, кайсии, сливи, къпини, шипки, чушки, див чесън и други), изнасяни за страните от Европейския съюз (предимно Австрия). В предприятието работят около 100 човека.

1.1.2. Анализ на базата данни по фактори

Настоящата програма се разработва като в повечето случаи се ползват анализи за състоянието на факторите оказващи влияние на околната среда, от мащабни проучвания по линията на Министерство на околната среда и водите, като и други свързани организации, базови за съставянето на Програмата дължащи се на методичните проучвания за минал период от време и до настоящият момент.

1.1.3. Обуславяне на проблемите и причините, които ги поражда

Резултатите от проучванията на базата от данни характеризиращи състоянието на основните елементи на околната среда, позволяват предварително да се обособят основните проблеми и причини, които описват цялостната картина за състоянието на околната среда на

територията на Община Летница. Доказа се добра степен на познание и информираност за състоянието на елементите на околната среда. Основния проблем като цяло е отсъствието на формулиране на конкретни задачи по опазване на околната среда в района в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. Съществуват и проблеми свързани с обезпечаването на подходяща жизнена среда за населението.

2. Анализ на състоянието на околната среда по сектори

Под наименованието “Анализ на средата” се обобщава една много важна стъпка от цялостната технология на стратегическото планиране. При нея, на първо място, се събира и систематизира цялата налична информация, т.е. създава се база данни. И на следващо място наличната информация се използва за целите на анализа, а те са да се открият важните факти и тенденции и да се намерят причините, които ги обуславят. Продуктът от този раздел – направените констатации – следва да послужи по - нататък за нуждите на SWOT анализа.

Избраният формат на този раздел цели представяне на отделните анализи в определена последователност, която да позволи цялостно обхващане на разглежданата проблематика. Логиката на този подход наложи в първата част да бъдат представени анализа и прогнозата за възможностите на общината, според основния ѝ инструмент за въздействие - общинския бюджет. На следващо място, и като естествено продължение на прогнозната част, са поставени анализа и изготвения сценарий за икономическото развитие на Община Летница. Следват анализите по компоненти на околната среда - вода, въздух, почви, биоразнообразие и по фактори на въздействие - отпадъци и шум. Накрая бе анализирана националната политика в областта на опазването на околната среда и мястото на Левски в нея. В тази част бе отделено специално внимание на анализа на възможните източници за финансиране на дейности, свързани с опазването на околната среда.

Всяка една от отделните аналитични части завършва с изводи, които са насочени към основните констатации за причините и факторите, довели до моментното състояние на общината или биха имали важно значение за развитието ѝ в бъдеще.

Цели на анализа:

- Да даде количествена и качествена оценка на процесите, явленията и тенденциите през последните години, които до голяма степен обуславят бъдещето развитие;
- Да прецени възможностите на наличния потенциал за социално-икономическо развитие и опазване на околната среда;
- Да дефинира процесите, които не отговарят на изискванията за устойчивото развитие, както и тези, които биха могли да стимулират това развитие.

Очаквани резултати от анализа.

- Създаване на необходимата актуална база от данни за съществуващото положение, подкрепена с количествена и качествена оценка за параметрите на изследваните общински системи;
- Формулиране на наблюдаваните тенденции в развитието на общината;
- Изводи за причинно-следствените връзки при съществуващите проблеми и формулиране на вариантни възможности за тяхното преодоляване.

2.1. Води

Водни тела разположени на територията на община Летница

1. Река Осъм – преминаваща през територията на общината
2. Язовири собственост на община Летница – 3 бр.
3. Язовири собственост на Напоителни системи

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

- 3.1. Язовир „Каменец“ – II клас , землища – с. Каменец, община Пордим и гр. Летница, община Летница / язовирната стена на язовира и малка част от язовирното езеро са на територията на община Летница/.
- 3.2. Язовир „Пустия“ – IV клас, землище с. Горско Сливово, община Летница
4. Канали и тръбопроводи собственост на „Напоителни системи“ ЕАД

Количество

Количеството на повърхностните води на общината се изчисляват като сума от повърхностните води, които се генерират на територията ѝ главно от валежи и количеството води, влизащи в общината чрез река Осъм. По-големите рекички са р. Ломя, р. Крушунска, р. Смърдешка бара и др. Има изкуствени напоителни канали и микроязовири - яз. Горна Дъбрава и яз. Пустията. В северозападната част, границата на общината минава по бреговете на яз. Каменец.

Водните площи са в размер на 3 264 дка, което представлява 1.84 % от цялата територия на община Летница. Районът на общината е сравнително беден на водни ресурси, което в известна степен се компенсира от наличието на подпочвени води, лесни за експлоатация. Водите на река Осъм, течаща през територията на общината да III категория. По данни на РИОСВ - гр. Плевен няма констатирани замърсявания над ПДК.

С Решение №73/25.02.2011 г. МОСВ предостави за срок от 25 години, безвъзмездно на община Летница, за управление и ползване, находището на минерална вода, изключителна държавна собственост - №38 от Приложение №2 от Закона за водите „Крушуна“, село Крушуна, Община Летница, област Ловеч, включително водоземното съоръжение – сондаж №Р-1 хг. Във връзка с това е възложена доставка и монтаж на оборудване на водоземно съоръжение (сондаж) за минерална вода-с.Крушуна, Община Летница. В резултат на монтирането на потопяема сондажна помпа и оборудване на водоземното съоръжение и въвеждането им в експлоатация, на 04.10.2012 г. е добита минерална вода от минералния водоизточник.

През май, 2013 е изготвена оценка на експлоатационните ресурси на Сондаж № Р-1 от находище на минерална вода „Крушуна“, с.Крушуна, община Летница.

Хипертермалната минерализирана (11.5 г/л) вода в Крушуна е рядко срещана за нашите територии. Тя съдържа високи концентрации на хидрокарбонатни, сулфатни, натриеви, но особено калциеви (706 мг/л) и магнезиеви (229 мг/л) йони. Във водата има и високо съдържание на йодид и бромид. Това е ценна лечебна вода, която може да намери своето място за външно балнеолечение, за бутилиране като лечебна чрез инхалации, иригации и др. процедури по лекарско предписание, включително и при домашни условия.

Водопотребление и водоснабдяване

Община Летница включва 4 населени места с общо население 5338 жители. Населението е 80,55 % градско и 19,45% селско. Гъстотата на населението е 33,29 души на км², което е значително под средното за страната . Резонно населението се явява основен потребител на вода, тъй като всички населени места на общината са снабдени с питейна вода. Друг голям потребител се явява селското стопанство поради спецификата на района и факта, че основният поминък на хората от векове насам е съсредоточен именно в селския сектор.

Промишлените предприятия, концентрирани предимно в гр.Летница, са следващия по големина потребител на вода в общината. Те черпят водни ресурси от мрежата на ВиК – Летница.

По данни предоставени от „ВиК“ АД гр. Ловеч може да се представи следната информация за състоянието на водоснабдяването и водопотреблението на територията на община Летница:

1. ПЕТЕЙНО-БИТОВО ВОДОСНАБДЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

1.1. С. Горско Сливово

1.1.1. Начин на водоснабдяване

- Водоснабдителна група Александрово – 14 л/с
- Местен каптаж „Калвинец“ /СОЗ – 2359 м2/ - 5 л/с

1.1.2. Средногодишно водопотребление – 111 л/ж/ден

1.1.3. Качество на питейната вода – през последните години не са констатирани лоши проби от РЗИ гр. Ловеч

1.1.4. Пречиствателни станции за питейна вода – няма

1.2. С. Крушуна

1.2.1. Начин на водоснабдяване

- Шахтови кладенци „Ливадето“ – 3 бр. – 6,66 л/с
- Санитарно-охранителни зони – 3 бр. по 1000 м2 всяка

1.2.2. Средногодишно потребление – 173 л/ж/ден

1.2.3. Качество на питейната вода - през последните години не са констатирани лоши проби от РЗИ гр. Ловеч

1.2.4. Пречиствателни станции за питейна вода – няма

1.3. С. Кърпачево

1.3.1. Начин на водоснабдяване

- Водоснабдителна група Александрово

1.3.2. Средногодишно водопотребление – 178 л/ж/ден

1.3.3. Качество на питейната вода - през последните години не са констатирани лоши проби от РЗИ гр. Ловеч

1.3.4. Пречиствателни станции за питейна вода – няма

1.4. Гр. Летница

1.4.1. Начин на водоснабдяване

- Дренаж „Смърдешка бара“ №1 /СОЗ – 8050 м2/ - 5 л/с
- Дренаж „Смърдешка бара“ №2 /СОЗ – 1500 м2/ - 2 л/с
- Шахтов кладенец „Смърдешка бара“ №1 /СОЗ – 900 м2/ - 3,17 л/с
- Шахтов кладенец „Смърдешка бара“ №2 /СОЗ – 900 м2/ - 3,17 л/с
- Шахтов кладенец „Смърдешка бара“ №3 /СОЗ – 600 м2/ - 6,34 л/с
- Каптажи „червен Бряг“ – 11 бр. /със СОЗ/ - 8,5 л/с

1.4.2. Средногодишно водопотребление – 105 л/ж/ден

1.4.3. Качество на питейната вода - през последните години не са констатирани лоши проби от РЗИ гр. Ловеч

1.4.4. Пречиствателни станции за питейна вода – няма

*Водопотреблението и изчислено на база данни за общо фактурираните количества през 2012 г. и данни за броя населени места от преброяването 2011 г. при положение, че 100% от населението е ползвало питейна вода от мрежата през 2012 г.

Водопроводна мрежа

Трябва да се отбележи, че поради равнинния релеф на общината, водоснабдяването изисква употребата на множество помпи, което го прави енергоемко и по-скъпо.

Водоснабдителната мрежа се обслужва от „ВИК“ АД гр. Ловеч. Тъй като тя е изградена през втората половина на 20 век, състоянието и е незадоволително. Отчитат се на малко загуби на вода. Наложителна е реконструкция и модернизация.

Проблемите, свързани с качеството на водите на територията на общината произтичат от прякото заустване на р. Осъм в местността "Бабичина", служеща като естествено "стъпало" за пречистването им.

Качество на питейната вода

Природните качества на основните питейни водоизточници се характеризират с обща твърдост в оптимален диапазон, балансирано съдържание на калций и магнезий, ниско съдържание на желязо и шествалентен хром. Съдържанието на флуор е в нормативните граници, а наличие на манган, кадмий и олово не е установено.

С оглед коригиране на проблемните показатели на питейната вода и постигане на изискванията за безопасно качество на питейната вода при консуматора, безспорна е необходимостта от стриктно и акуратно провеждане на дезинфекционния процес и санитарна охрана на питейните водоизточници.

Изследванията на водоизточниците и питейната вода от мрежата за присъствие на други токсични вещества и пестициди не са провеждани от контролните лаборатории, както в хода на регулярния мониторинг, така и по реда на съобщения и инциденти.

Канализационна мрежа и отпадни води

Канализационна мрежа е изградена само в гр. Летница, а в селата напълно липсва такава. Липсват пречиствателни съоръжения на отпадните води.

Липсата на изградена канализационна мрежа, на голяма част от територията на общината, влошава екологичната обстановка. Болшинството жилищни сгради имат септични ями, не изпълняващи до голяма степен предназначението си.

В Общината няма изградена ГПСОВ. Тъй като за изграждането и са нужни прекалено големи инвестиции общината търси възможности основно за външно финансиране.

По данни на „ВиК“ , която експлоатира канализационната мрежа /само гр. Летница/, канализацията е изградена на 90 %. Общата дължина на канализационната мрежа включена в актива на „ВиК“ е 29 213 м2. Състоянието на канализационната мрежа е добро.

Основни изводи:

- Наличието на подпочвени води компенсират незначителните количества повърхностни;
- През общината преминава река Осъм, което позволява развитието на интензивно земеделие
- Липсата на данни от хидрометричните станции не позволява да се оцени точно количеството на водните ресурси на община Летница.
- Липсата на данни за водопотреблението от промишлеността и селското стопанство не позволява да се направи прецизен воден баланс и да се пристъпи към по-ефективно водопотребление;
- Няма режим на водата в община Летница;
- Качеството на питейните води в община Летница е задоволително;
- Необходимо е изграждане на ГПСОВ, каквато няма към настоящия момент
- Наложително е изграждането на канализация за отпадни води и в селата от общината.

2.2. Въздух

Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсители в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърляни газове от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Качество на атмосферния въздух

За качеството на атмосферния въздух от голямо значение са следните климатични елементи: слънчево греене и сумарна слънчева радиация, температура на въздуха, влажност,

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

валежи, посока и скорост на вятъра, тихо време и други. Всички тези фактори влияят на разсейването и преноса на емитираните вредни вещества във въздушния басейн.

Качеството на атмосферния въздух във въздушния басейн на община Летница е функция от въздействието на климатичните фактори и емисиите на вредни вещества главно от местни източници. Мониторинг за замърсяването на въздуха в община Летница се извършва от РИОСВ - Плевен, направление "Контрол на чистотата на атмосферния въздух". По данни на РИОСВ - гр. Плевен:

Община Летница заедно с общините Пордим, Белене и Левски попада в район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (Район Летница) по смисъла на чл. 30, ал. 1, т. 4 от наредба № 7, което означава, че нивата на замърсителите не превишават долните оценъчни прагове, или че нивата на показателите на КАВ (замърсители) са значително под установените за страната норми.

Основни източници на замърсяване на атмосферния въздух на територията на община Летница са транспортните средства и битовите отоплителни инсталации. Допълнително негативно влияние има уличната и пътна настилка и качеството на хигиенизиране на населените места.

В обобщение може да се каже, че средногодишните стойности на показателите не превишават ПДК средногодишна, т.е че на територията на община Летница не се наблюдават проблеми с осигуряването на КАВ. Община Летница няма създадена оборудвана местна система за наблюдение и контрол качеството на въздуха.

Анализ на климатичните и метеорологични фактори

Община Летница е разположена в Централната част на Средния климатичен район на Дунавската хълмиста равнина, в Умерено-Континенталната климатична подобласт на Европейско - континенталната климатична област. В топографско отношение районът е твърде еднообразен. Хълмисто-равнинния релеф генетично и пространствено е предопределен от структурно-геоложката основа на Мизийската платформа. Преобладават предимно равнинните и слабо полегати терени.

За качеството на атмосферния въздух от голямо значение са следните климатични елементи: слънчево греене и сумарна слънчева радиация, температура на въздуха, влажност, валежи, посока и скорост на вятъра, тихо време и други. Всички тези фактори влияят на разсейването и преноса на емитираните вредни вещества във въздушния басейн.

Температура на въздуха

Настъпилото всеобщо затопляне в климата се отразява чувствително и в този регион. Данните показват тревожно покачване на температурата с около 0,6°C за десет годишен период. Средногодишната температура на страната е между 10°C и 14°C, като преобладаващи са стойностите между 11°C и 12°C. За общината стойностите са между 10°C до 12,2°C, като отговарят на тези за страната. В равнинните и хълмисти земи на Северна България най-ниската средномесечна температура се проявява през м.януари /- 1,4°C и -2,0°C/, а за Летница – 1°C. Най-високите средномесечни температури са характерни за месеците юли-август. Те са в порядъка 21 – 24°C за страната. За Летница тези температури са доста по-високи – около 27 – 28°C.

Валежи

Влажният сезон се формира от началото на месец октомври до средата на юли. При зимните месеци, валежите са предимно от сняг и дъжд. Средна абсолютна влажност 18,1 Ра.

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

Средно годишна относителна влажност на въздуха $\varphi = 73 \%$. Единствената информация, с която разполага общината е, че района се характеризира със средно – годишна сума на валежите 543 l/m^2 .

Емисии от неподвижни източници - битово отопление

Основен източник на емисии от неподвижни източници са отоплителните инсталации. Те имат сезонен характер - отоплителни инсталации на обществени сгради, а също и битови отоплителни инсталации. Използваните въглища са ниско калорични, което води до отделяне на по-големи количества частици /сажди/, азотни окиси, въглероден окис, серни окиси и др. вредни вещества във въздуха. Това обаче благоприятства и околната среда, тъй като въздухът се замърсява в по-малка степен.

Отопителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон.

Основна посока на ветровете

Трябва да се изтъкне една твърде неблагоприятна черта на умереноконтиненталния климат – честите температурни инверсии и големия брой дни с тихо време. Те благоприятстват задържането на замърсители в приземния слой, влияещи върху качеството на живот и околната среда. Ветровете са в зависимост от локалните особености на релефа и от естеството на преобладаващата повърхност. В района преобладаващите ветрове са западни. Тихо време, изразено в проценти е около 45 %. Ср. скорост на вятъра е $2,9 \text{ м / сек}$.

Емисии от неподвижни източници /производствени/:

На територията на общината няма предприятие, от чиято производствена дейност да се емитират целогодишно вредности в атмосферата.

Емисии от подвижни източници:

Основен източник на емисии от подвижни източници са отработили газове от моторни превозни средства. Показателите, които се контролират са: димкост, въглероден окис, азотни окиси и въглероди. Община Летница се характеризира с нисък потенциал на замърсяване - климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на тамосферни замърсители в приземния въздушен слой.

Анализ на този вид източник може да се направи след точна оценка на броя, вида и характеристиките на автомобилите за личен и обществен превоз в населените места. Такава информация няма и не може да се оцени реалното въздействие на транспорта върху качеството на въздуха. Независимо, че непосредствен контрол върху МПС се осъществява веднъж годишно от органите на Пътна полиция, общинските власти могат да въздействат за по-стриктен контрол върху автомобилите.

Важни предпоставки за нивото на замърсяване от МПС са гъстотата на пътната мрежа, наличието на пътища от висок клас и съответно интензивността на трафика. На територията на община Летница има пътища III-ти и IV-ти клас. Дължината на третокласните пътища в общината е 26.250 км ., а на четвъртокласната - 17.020 км .

Може да се обобщи, че подвижните източници на емисии оказват значимо отрицателно въздействие върху качеството на атмосферния въздух в населените места. Този източник би следвало да е на особено внимание от страна на общината, поради реалните възможности местната власт да взема решения по организацията на транспорта в населените места.

Неприятни миризми

Основен източник на неприятни миризми се явяват торищата около личните стопанства в общинския център и останалите населени места на общината, а в множеството случаи и

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

битово-фекалните води при неизградена или компрометирана канализация, такава, каквато все още липсва в трите села на общината. Източник на неприятни миризми в града се явяват също личните стопанства на домакинства, живущи в едно и двуфамилни къщи и разполагащи с малки дворни места за отглеждане на птици и животни.

Основни изводи:

- Община Летница се характеризира с климатични фактори, които не обуславят висок потенциал на замърсяване на атмосферния въздух;
- Производствените предприятия не замърсяват въздуха с наднормени стойности, понеже не се емитират целогодишно вредности в атмосферата;
- От мониторинг за качеството на атмосферния въздух на РИОСВ - гр. Плевен не са регистрирани стойности на вредни вещества над средногодишните концентрации;
- Транспортната схема не е напълно оптимизирана, макар в последните години да наляха идеи и мерки в тази насока.

Глобалното разрешаване на проблема с чистотата на атмосферния въздух ще се разреши с газификацията.

Към настоящият момент през територията на община Летница преминава:

- Магистрален газопровод /МГ/ - северен клон, диаметър DN 700, работно налягане PN 5.4 МРа.

Газификацията е предимство, както за населението, така и за фирмите със своите икономически и косвени социални параметри и би могла да има сериозен принос за постигане на устойчив икономически растеж и екологична ефективност на територията на общината.

В град Летница завърши изграждането на първи етап от реализацията на разработена генерална схема за газификация на гр. Летница, обхващаща участъци и отклонения за захранване на промишлени и обществено-административни потребители, разположени в различни части на града. През 2011 г. Газоразпределителна мрежа на гр. Летница е пусната в експлоатация. Газифицирани са както обществени сгради-училище, детска градина, административна сграда, пенсионерски клуб, така и частни домове.

Започна изпълнението на Проект "Газоразпределителна мрежа на гр. Летница - Етап 2".

2.3. Почви

Геоложка основа

Най-пълна представа за цялостния геоложки строеж на даден район се получава чрез неговата стратиграфия и тектоника. България като част от Балкански полуостров спада към Средиземноморската геосинклинала, която е заета от гънките на Алпо-Хималайската нагъната система. Във физикогеографско отношение община Летница попада в Дунавската равнинно-хълмиста област.

В районът на община Летница се разкриват геоложки формации от последната ера едрозърнести пясъци и по-фини пясъчни глини край река Осъм. Речните наноси и тераси от кватернерно време се срещат на много места в България. съвременният релеф на района се е оформил към края на плеистоцена и началото на холоцена. Геоморфоложки общината представлява лъсово-глинеата еродирани и разчленена повърхнина.

Характерни почвени типове

Почвеният състав е преобладаващо от сиви горски почви в северните райони и чернозем в землището на гр. Летница.

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

С. Горско Сливово и с. Кърпачево са в района на Предбалкана и тук има предимно сиви горски почви, разпространени на терени, заемани в близкото минало от гори. Хумусният хоризонт е плитък /до 30 см./. Слабо съдържание на хранителни вещества /фосфор, азот/, високо съдържание на калций.

Около с. Крушуна са тъмносивите горски почви, близки по качество до черноземните. Тук се срещат също и много бедни и плитки почви върху оголени карстови терени.

Черноземите в района на гр. Летница са с дълбок хумусен хоризонт, с богато съдържание на хранителни вещества. Почвата е най-благоприятна за отглеждане на всички видове зърнени култури.

По поречието на р. Осъм и другите по-малки рекички се срещат алувиални и делувиялни ливадни почви.

Земеделски земи

Под влиянието природните фактори и след реструктурирането на икономиката, Община Летница се развива предимно като селскостопански район. Обработваемата земя е в размер на 128 709 дка, от които ниви – 99 910 дка; ливади, мери и пасища – 23 292 дка; трайни насаждения – 5 507. Благоприятните климатични природни условия предопределят отглеждането на зърнени, фуражни, технически култури и плодове.

Отглежданите култури за стопанската 2011/2012 г. са както следва:

Култура	Площ/дка	Култура	Площ/дка
пшеница	30346,7	зеле	26
царевица	24920,2	краставици	10,3
слънчоглед	17627,3	дини	9,4
рапица	7127,7	ябълки	61,5
Ечемик	3549,04	Сливи и джанки	72,3
люцерна	244,4	череша	16,5
малини	381	орехи	39,5
ягоди	260,7	лозя	25,5
пипер	122,6		

Спазени са агротехническите мероприятия и срокове за тяхното извършване – сеитба, подхранване, торене, пръскане и др. почти всички площи са напръскани с хербициди.

Основни отрасли в селското стопанство са растениевъдството и животновъдството, като второто изостава.

Съгласно НАРЕДБА № 11 ОТ 6 АПРИЛ 2009 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЯРКА 214 „АГРОЕКОЛОГИЧНИ ПЛАЩАНИЯ“ ОТ ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ДА ПЕРИОДА 2007 – 2013 Г., Приложение № 3 към чл. 14, ал. 1 /Изм. – ДВ, бр. 23 от 2012 г., в сила от 20.03.2012 г./ община Летница попада в НУТ / нитратно уязвима зона/.

Необходимо е балансирана между изключително добре развитото зърно производство и изоставащия животновъден отрасъл.

Почви, замърсени с тежки метали

В община Летница няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали /олово, мед, цинк, арсен, кадмий, никел, хром/ и нефтопродукти.

Като единствен значим източник на замърсяване с оловни аерозоли могат да бъдат идентифицирани моторните превозни средства с бензинови двигатели. Потенциално замърсени с олово са земи в крайпътните зони с ширина 15-25 м. През района не преминават главни и

първокласни пътища, което обуславя по-малка интензивност на трафика. Съществуващата пътна мрежа обслужва главно нуждите на местното население. Независимо, че няма конкретни изследвания, въз основа на горепосочените обстоятелства може да се направи извода, че няма наднормено ниво на замърсяване с тежки метали на почвите в района.

Ерозирали почви

Естествената ерозия се ускорява под влияние на човешката дейност. Широколистните насаждения в горски фонд, със своите водозадържащи функции имат изключителна роля за предотвратяване на ерозионните процеси. В общината няма данни за силно ерозирали почви в района.

Вкислени и засолени почви

Реакцията на почвата оказва съществено влияние върху почвообразователния процес и върху почвеното плодородие. От нея зависи до голяма степен жизнената дейност на микроорганизмите, посоката на биохимичните процеси и достъпността на хранителните вещества за растенията. Прието е, че най-благоприятна за растенията е слабо киселата и неутрална реакция на почвата. До този момент няма данни за това състояние на почвите в община Летница.

Почви, замърсени с пестициди

Нормите за допустимо остатъчно съдържание на пестицидите в почвите са определени за различните видове хербециди, инсектициди и фунгициди. не са регистрирани замърсявания на почвите с нитрати от предозирано торене. Почвите в района не са замърсени с пестициди, не са вкислени или засолени, а така също не са силно повлияни от ерозионни процеси.

Основни изводи:

- Преобладаващите почвени типове са сиви горски и черноземни почви;
- Не се провежда мониторинг за отчитане на замърсяване на почвите с пестициди;
- Не съществуват пунктове за контрол на качеството на почвите с цел регистриране на замърсявания с тежки метали в резултат на напояване;
- Незначителните като количества нарушени терени (колкото и малко площ да заемат) са резултат предимно от човешка дейност. На територията на общината има нерегламентирани сметища, влияещи върху качеството и плодородието на почвите.

2.4.Отпадъци

На територията на общината се формират следните видове отпадъци: битови, строителни, производствени.

Основни източници на битовите отпадъци са домакинствата, учрежденията и отпадъците от уличната и дворната растителност. Предвид това, че населените места в общината са предимно с предимно селски характер преобладават растителните и животинските отпадъци. Генерират се отпадъци от храни и животински екскременти, поради отсъствието на механизми за контрол и събиране по други схеми, както и остатъци от зеленчукови растения и цветя, изхвърлени от жилища с парцели земя и паркови зони. През зимата в отпадъците присъства и пепел от твърди горива, тъй като населението се отоплява предимно на дърва и въглища.

В структурата на отпадъците значителна част заемат опаковките, които са масово разпространени. В последните години ката цяло се наблюдава тенденция за увеличаване количеството на отпадъците от опаковки и все по-усилено използване на опаковките за еднократна употреба на стоките.

Организация на сметосъбирането и сметоизвозването

Дейностите по събиране и извозване на битовите отпадъци, генерирани на цялата територия на общината се извършва организирано и системно.

Наличните съдове обхващат 100% от територията на общината и така услугите по организирано сметосъбиране и сметоизвозване се предоставят на всички физически и юридически лица, попадащи в строителните и регулационните граници на общината.

Техниката с която се обслужват контейнерите и кофите включва:

- Комплексен сметосъбиращ автомобил марка "IVECO - Otoyo1" - 8012, със специализирана надстройка с обем 6+1 куб.м. и с хидравлично устройство за компактиране на товара, закупен със средства по проект между община Летница и ПУДООС "Усъвършенстване на битовите отпадъци от населените места на община Летница. Автомобилът се обслужва от шофьор и двама сметосъбирачи.

Автомобилът се обслужва от шофьор и двама сметосъбирачи.

Създаването на площадка за компостиране на селскостопански и битови отпадъци, в близост до градското сметище на гр. Летница, ще реши част от проблемите с твърдите битови отпадъци. По същество процесът компостиране представлява метод на биологично стабилизиране на отпадъците в аеробни условия. Това намалява почти наполовина количеството на депонираните отпадъци и компенсират част от разходите по отпадъците, чрез продажба на произвежданата чрез компостирането ценна естествена тор на зеленчукопроизводителите за наторяване.

С компоста се оползотворяват органичните вещества в отпадъците за подобряване на почвеното плодородие. До момента площадката не се използва по предназначение.

Дейността по сметопочистване и сметоизвозване територията на гр. Летница, се извършва от община Летница.

В момента организирано сметосъбиране съществува във всички населени места на общината.

Община Летница няма практика и политика за разделно събиране и рециклиране на отпадъците.

Основни изводи:

- Приходите от такса "смет" покриват само една част от разходите по управление на дейността, поради което е необходимо да се търсят нови алтернативни решения за покриване на всички разходи, както и нов начин - основа за определяне на такса "Битови отпадъци" съгласно измененията и допълненията към ЗМДТ. Общинските средства за поддържане на дейността по третиране на отпадъците на съвременен ниво са недостатъчни;
- Организираното сметосъбиране обхваща територията на цялата община;
- Създаването на площадка за компостиране на селскостопански и битови отпадъци в близост до съществуващото градско сметище в гр. Летница ще реши проблемите с твърдите битови отпадъци и ще осигурява ценна естествена тор зеленчукопроизводителите.

Необходими действия:

- Предприемане на мерки за внедряването и на системата за разделно събиране на отпадъци;
- Предотвратяване депонирането на промишлени и най-вече на опасни отпадъци на градското сметище;
- Създаване на технология за получаване на адекватна и точна информация за количеството на отпадъците в общината.

2.5. Защитени територии и биоразнообразие

Районът на общината е със специфична флора и фауна, с представители на няколко фитогеографски и зоогеографски зони, с редки и изчезващи видове, включени в Червената книга на България, ендемити и реликти и голямо разнообразие от ценни лечебни растения.

Гори

Горските масиви са запазени и разнообразни. Те са подходящи като среда за отглеждане на диви животни и бъдещо изграждане на ловни паркове за туризъм. Разнообразните дивечови видове – диви прасета, сърни и елени лопатари, както и на фазани, са още едно условие за развитието на ловен туризъм и превръщането на горските масиви в природни паркове.

Дърводобивът е без особено стопанско значение. Добитата дървесина се използва предимно за дърва за огрев. Няма обособени гори със защитни функции.

Горските масиви са представени от широколистните видове драка, леска, клен, люляк, шипка, глог, дъб, бряст, дива круша, череша, ябълка, орех и др.

Горските масиви са запазени и разнообразни. Не предполагат развитие на дърводобивна промишленост, но са подходящи като среда за отглеждане на диви животни и бъдещо изграждане на ловни паркове за туризъм. Разнообразните видове дивеч – диви прасета, сърни и елени лопатари, както и на фазани, са още едно условие за развитието на ловен туризъм и превръщането на горските масиви в природни паркове.

Общата площ на горския фонд на общината е 28 678,777 дка. Въпреки разнообразието и сравнително запазения вид на горските масиви, на територията на Летница не се развива дърводобивна и дървопреработвателна промишленост. Естествените гори са разположени предимно около селата Крушуна, Горско Сливово и Кърпачево.

В горските площи на Летница има добри условия за добив на билки, горски плодове, гъби, орехи.

Съгласно Закона за горите стопанисването на горските територии се осъществява от техните собственици. За държавните горски територии то се осъществява по действащият лесоустройствен проект от 200... г. на ТП ДГС Ловеч. Охраната на горите се осъществява от ДГС за горските територии държавна собственост, частните с площ до 2.0 ха, както и тези предоставени за управление на ДГС. За останалите територии охраната се осъществява от техните собственици.

Защитени видове растения и животни

Интересна е орнитофауната в района. От откритите 56 вида по-редки птици, със статут на защитени са орелът-змияр, наричан от местното население "гащурка", черният щъркел и бухалът.

Във високите скали край с. Крушуна гнездят няколко двойки черни щъркели (1), включени в Червената книга на България в категория застрашени. Те са защитен вид съгласно чл. 37 от Закона за биологичното разнообразие (включени в Приложение №3 към чл. 37 от ЗБР). В същото Приложение №3 фигурират още:

- (2) белоопашат мишелов;
- (3) орел-змияр;
- (4) бухал;
- (5) ливаден дърдавец;
- (6) въртошийка;
- (7) червенокръста лястовица;
- (8) брегова лястовица;
- (9) испанско каменарче;
- (10) ръждивогушо ливадарче;

- (11) жалобен синигер;
- (12) сива сврачка;
- (13) червеноглава сврачка;
- (14) гарван

За (1), (2), (3) и (4) се отнасят разпоредбите на чл. 70, т.1, буква "Б" от Закона за биологичното разнообразие

Видове, обект на ловен туризъм

Разнообразните видове дивеч - диви прасета, сърни и елени лопатари, както и на фазани и пъдпъдъци, са още едно условие за развитието на ловен туризъм и превръщането на горските масиви в природни паркове

Билки с търговско значение, находища, използване

Раздел „Лечебни растения“

Изключително ценен и богат е растителният ресурс от лечебни растения. По дефиниция това са тези растения, които могат да бъдат използвани за получаване на билки. В Република България те са защитени със *Закон за лечебните растения (изм. ДВ бр. 91 от 25.09.2002 г.)* с цел да се спре незаконното им увреждане. Важно е да се точете, че разпоредбите на закона не се прилагат за използването на билките за лечебни и профилактични цели, както и за дейността на лица, използващи растенията за производство на лекарствени средства, храни и козметика, с изключение на отчитането на изкупените, реализираните и намиращите се на склад билки (**чл. 2, т. 1 и т. 2**). Опазването на растенията включва дейности по поддържане и съхраняване на обитаваните от тях екосистеми, а така също и възстановяване на жизнеспособни популации на видовете.

В днешно време се полагат доста усилия за запазване на наличните популации, тъй като широко приложение намират лечебните растения, главно във фармацевтични и козметични препарати. Местообитанията на различни видове лечебни растения са общински земи, пасища, мери, гори, покрай реки и водоеми, крайселски мери и в регулацията на селищата.

Лечебни растения, често срещани на територията на общината са:

- **Божур червен** - *Paeonia peregrina* Mill *Paeoniaceae*

Среща се в местността "Лъговете"; горите срещу "Хайдушки кладенец"; по пътя между с. Кърпачево и с. Крушуна и пътя /разклона/ Летница - Горско Сливово. Ресурсите му са максимално използвани.

Ботурче есенно - *Syclamen hederifolium* Ait. *Primulaceae*

Среща се в храстовата гора между с. Крушуна и с. Кърпачево под ретранслатора. Ресурсите му са максимално използвани.

Без нисък /Бъзак/ - *Sambucus ebulus* L *Caprifoliaceae*

Среща се по влажни места, по поречието на р. Осъм; парк "Калето" и до отбивката Кърпачево-Крушуна. Ресурсите му са максимално използвани.

Ветрогон - *Eryngium campestre* *Asteraceae*

Среща се по поляните между гр. Летница и с. Александрово; покрай пътя Летница-Каменец, Летница-Асеновци и Летница-Горско Сливово. Ресурсите му са ограничено използвани.

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

+ Волски език - *Phyllitis scolopendrium* *Aspleniaceae*

Среща се в скалните части на местността "Маарата" - с. Крушуна. Ресурсите му са ограничено използвани.

Глог червен - *Crataegus monogyna* Jacq * Rosaceae*

Среща се в горския фонд на населените места Горско Сливово, Крушуна, Кърпачево. Ресурсите му са максимално използвани.

Глухарче обикновено - *Taraxacum officinale* Web * Asteraceae*

Среща се в парк "Калето" - гр. Летница и пътя между с.Горско Сливово и с.Крамолин. Ресурсите му са максимално използвани.

Дрян обикновен - *Cornus mas* L *Cornaceae*

Разпространен е в горския фонд на с. Кърпачево. Ресурсите му са максимално използвани.

Живовляк ланцетовиден - *Plantago lanceolata* L * Plantaginaceae*

Среща се по влажните места, по поречието на р. Осъм и парк "Калето". Ресурсите му са неизползвани.

Звъника лечерна /жълт кантарион лечерна Порезниче/ - *Hypericum perforatum* L *Hypericaceae*

Среща се в поляните около горите на с. Горско Сливово и покрай малкото язовирче на ловците. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Кадънка /полски мак/ - *Papaver rhoeas* L *Papaveraceae*

Среща се само по житните поляни - синорите. Ресурсите ѝ са ограничено използвани.

Конски кестен - *Aesculus hippocastanum* L *Hippocastanaceae*

Среща се в регулацията на гр. Летница - пътя за басейна и пътя Летница-Александрово до барата. Ресурсите му са ограничено използвани.

Копривка гръцка - *Urtica urens* L *Ulmaceae*

Широко разпространена на територията на цялата община, включително в регулацията на селищата като бурен или плевел край огради, пътища и обработвани площи. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Кукуряк миризлив - *Helleborus odorus* W et K * Ranunculaceae*

Среща се в местността "Бабичина" - гр. Летница и в горите на гр.Летница и с.Горско Сливово. Ресурсите му са максимално използвани.

Къклица - *Agrostemma githago* L *Caryophyllaceae*

Видът е разпространен най-често по пасищата, край селищата и като плевел в нивите. Ресурсите ѝ са неизползвани.

Лайка езичестоцветна - *Chamomilla suaveolens* (Pursh) Rydb * Asteraceae*

Среща се предимно в Летница, по синорите, най-често като бурен край огради и пътища. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Лесна обикновена - *Corylus avellana* L * Betulaceae*

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

Има малко находище покрай барата около "Хайдушки кладенец". Ресурсите ѝ са ограничено използваеми.

Липа дребнолистна - *Tilia cordata* Mill. (*T. parvifolia* Ehrh) * Tiliaceae*

Среща се в горския фонд, в регулацията на населените места - на площадите и парковете. Ресурсите ѝ са ограничено използваеми.

Липа едролитна - *Tilia platyphyllos* Scop. (*T. grandifolia* Neill) * Tiliaceae*

Среща се в горския фонд и в регулацията на населените места. Ресурсите ѝ са максимално използваеми.

Люляк - *Syringa vulgaris* L. *Oleaceae*

Видът е широко разпространен покрай пътя Крушуна-Кърпачево. Ресурсите му са максимално използваеми.

Минзухар жълт - *Crocus moesiacus* *Iridaceae*

Среща се в местността "Бабичина" - гр. Летница и района около телевизионния ретранслатор на с. Кърпачево. Ресурсите му са ограничено използваеми /не е регистриран като лечебно растение/.

+Момина сълза - *Convallaria majalis* L. *Liliaceae*

Среща се в местността "Лъговете" и гората срещу "Хайдушки кладенец" - до високото напрежение - гр. Летница. Ресурсите ѝ са максимално използваеми.

Мъртва коприва червена - *Lamium purpureum* L. *Lamiaceae*

Среща се в Летница в парк "Калето" и покрай Стопанските дворове на с. Кърпачево и с. Горско Сливово, покрай огради, пътища, и обработваеми площи. Ресурсите ѝ са ограничено използваеми.

Овчарска торбичка - *Capsella bursa-pastoris* (L) Medic *Brassicaceae*

Среща се навсякъде по поляните на Летница, Горско Сливово и Кърпачево, включително и регулацията, най-често като бурен и плевел край огради, пътища и обработваеми площи. Ресурсите ѝ са максимално използваеми.

Орехче ливадно - *Filipendula vulgaris* Moench. (*F. hexapetala* Gilib) *Rosaceae*

Среща се на по-влажни места - около водохранилището на с. Крушуна и около пресъхналия гьол на с. Кърпачево. ресурсите му са ограничено използваеми.

Паричка - *Bellis perennis* L. (*B. hybrida* L.) *Asteraceae*

Среща се покрай междуселските пътища. Ресурсите ѝ са ограничено използваеми.

Пипериче водно - *Persicaria maculata* (Raf.) S. Gray *Polygonaceae*

Среща се по влажните места - по старото корито на р. Осъм, в парк "Калето"-гр. Летница и около барата до Пчелина. Ресурсите му са неизползваеми.

Равнец струмски /Р. жърт/ - *Achillea clypeolata* Sm. *Asteraceae*

Разпространен е по покрайнините на с. Крушуна и с. Кърпачево. Ресурсите му са максимално използваеми.

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

Равнец хилядолистен /P. бял/ - *Achillea millefolium* gr. *Asteraceae*

Видът е широко разпространен на територията на цялата община, покрай огради, пътища и обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Синчец обикновен - *Scilla bifolia* L. *Liliaceae*

Разпространен е в местността "Бабичина"-гр.Летница, общинската гора срещу "Хайдушки кладенец" и в покрайнините на с. Кърпачево. Ресурсите му са ограничено използвани.

Синя жлъчка грапавоплодна -*Cichorium intybus* L. *Asteraceae*

Среща се в покрайнините на населените места около пътя между Летница-Крушуна, Летница-Александрово и Летница-Каменец. Ресурсите ѝ са неизползвани.

Слез дребен - *Malva pusilla* Sin. *Malvaceae*

Среща се навсякъде по пасищата на Летница и в покрайнините на с. Крушуна и с. Горско Сливово. Ресурсите му са неизползвани.

Слез горски - *Malva sylvestris* *Malvaceae*

Среща се в местността "Бабичина" около гр. Летница.

Смрадлика - *Cotinus coggygria* Scop. *Anacardiaceae*

Среща се по Кърпачевския баир, пътя между Крушуна и Кърпачево и много големи находища има в горския фонд около Ловджийската хижа. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Теменуга миризлива - *Viola odorata* L. *Violaceae

Среща се в горския фонд на населените места от общината. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Трънка - *Prunus spinosa* L. *Rosaceae*

Среща се в Летница навсякъде покрай горите и покрай пътищата. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Червен кантарион обикновен - *Centaureum erythraea* Rafn *Gentianaceae*

Среща се по поляните на селата Горско Сливово и Кърпачево. Ресурсите му са ограничено използвани.

Шипка хрусталачна - *Rosa corymbifera* Borkh. *Rosaceae*

Среща се в горския фонд на всички населени места. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Ягода горска - *Fragaria vesca* L. *Rosaceae*

Среща се в горите, около Ловджийската хижа на Летница и населеното място Кърпачево. Ресурсите ѝ са максимално използвани.

Ясен полски - *Fraxinus oxycarpa* Willd *Oleaceae*

Среща се в регулацията на гр. летница и в горския фонд в местността "Долна Дъбрава". Ресурсите му са неизползвани.

Находища на лечебни растения в природната забележителност
"Маарата" - с. Крушуна

Сем. Aspleniaceae

+ *Phyllitis scolopendrium* - **волски език** - Среща се в скалните участъци. Ресурсите му са ограничени.

Сем. Anacardiaceae - Анакардиеви

Cotinus coggygia Scop. - **смадлика** - Среща се в покрайнините на горския фонд.

Сем. Apiaceae - Сенникоцветни

Angelica archangelica L. - **пищялка лечебна** - Среща се рядко покрай потока на "Маарата".

Сем. Asteraceae - Сложноцветни

Achillea millefolium gr. - **равнец хилядолистен** /Р. бял/ - Широко разпространен.

Anthemis cotula L. - **подрумиче** /Бяла Рада/ **полско** - Среща се по влажните места.

Arctium minus Bernh - **репей дребен** - Среща се в най-ниските части на природната забележителност.

Bellis perennis L. - **паричка** - Среща се в покрайнините на горския фонд.

Leucanthemum vulgare Lam. - **маргаритка обикновена** - Среща се по влажните части около потока.

Tanacetum vulgare L. - **вратига паничка** - Среща се край водоема.

Taraxacum officinale Web - **глухарче обикновено** - Среща се по поляните около "Маарата".

Tussilago farfara L. - **подбел** - Среща се около поречието на потока.

Сем. Betulaceae - Брезови

Betula pendula Roth - **бреза обикновена** - Култивира се като парково дърво.

Сем. Brassicaceae - Кръстоцветни

Capssella bursa - pastoris /L./ Medic - **овчарска торбичка обикновена** - Среща се в ливадните части.

Сем. Butomaceae - Водолюбиви

Butmus umbellatus L - **водолюб сенников** - Среща се наредко по покрайнините на водоема.

Сем. Fabaceae - Бобови

Galega officinalis L.- **конски ребра** /жаблек/ - Среща се по влажните места около потока.

Coronilla varia L. - **зайчина пъстра** - Рудерал в най-ниската част на "Маарата".

Lathyrus sylvestris L. - **секирче горско** - Среща се в ливадите на "Маарата".

Lotus corniculatus L. - **звездан обикновен** - Среща се в ливадните части.

Ononis spinosa L. - **гръмотрън бодлив** - Среща се по влажните ливади около потока.

Vicia cracca L.- **глушина птича** - Среща се около потока до пещерата.

Vicia grandiflora Scop. - **глушина едноцветна** /Фий е/ - Среща се в ливадните части на "Маарата".

Сем. Fagaceae - Букови

Quercus frainetto Ten - **благун** - Порадично разпространение в горския фонд на природния обект.

Quercus robur L. - **дъб летен** - Единични дървета около потока на долната част.

Сем. Gentianaceae - Тинтявови

Centaurium erythraea Rafn - **червен кантарион обикновен** - Порадично разпределение в скалната част на обекта.

Сем. *Hypericaceae* - Звънкови

Hypericum perforatum L. - звъника лечебна /жълт кантарион лечебен Порезниче/ - Среща се в ливадните участъци.

Сем. *Iridaceae* - Перуникови

Iris pseudacorus L. - перуника блатна - Срещат се единични екземпляри в долната част на потока.

Сем. *Lamiaceae* - Устноцветни

Ajuga chamaepitidis /L./ Schreb - срещниче обикновено - Рудерал в крайсерските мери.

Lamium album /L./ - мъртва коприва червена - Рудерал.

Leonurus cardiaca L. - дяволска уста обикновена - Среща се по протежение на водоема.

Mentha aquatica L. - мента водна - Среща се по поречието на потока.

Mentha longifolia /L./ Huds - мента дълголистна - По течението на потока.

Salvia aethiopis L. - какула бяла /конски босилек/ - Рудерал в ливадните части на обекта.

Thymus callieri Borb - мащерка калиерова - Среща се по сухите тревисти места в горската част на обекта.

Сем. *Lemnaceae* - Воднолешови

Lemna minor L. - водна леща дребна - Среща се в спокойните води на потока до селото.

Сем. *Papaveraceae* - Макови

Chelidonium majus L. - змийско мляко - Среща се във влажните и сенчести участъци на лесопарк "Маарата".

Сем. *Plantaginaceae* - Живовлекови

Plantago major L. - живовлек голям - Среща се в пасищната растителност.

Plantago lanceolata L. - живовлек ланцетовиден - Среща се в състава на пасищната растителност.

Сем. *Polygonaceae* - Лападови

Persicaria hydropiper /L./ Spach - пипериче обикновено - Среща се навсякъде около влажните места край потока.

Persicaria maculata /Raf. S/ Gray - пипериче водно - Среща се навсякъде около влажните места край потока.

Сем. *Ranunculaceae* - Лютикови

Adonis vernalis L. - горицвет пролетен - Среща се като единично находище.

Clematis vitalba L. - повет обикновен - Широко разпространен.

Consolida regalis S.F.Gray - ралица обикновена - Среща като единични екземпляри край пътеките в лесопарк "Маарата".

Helleborus odoratus W. et K. - кукуряк миризлив - Среща се в храстовата част на лесопарк "Маарата".

Ranunculus ficaria L. - жълтурче - Среща се из влажните места по поляните край пещерата.

Ranunculus repens L. - лютиче пълзящо - Среща се по всички поляни край водоема.

Сем. *Rosaceae* - Розоцветни

Crataegus monogyna Jacq - **глог червен** - Среща се в покрайнините на горския фонд и ливадите на "Маарата".

Filipendula vulgaris Moench- **орехче ливадно** - Има спорадично разпространение.

Fragaria vesca L. - **ягода горска** - Повсеместно разпространение.

Potentilla reptans L. - **прозорче пълзящо** - Среща се около потока.

Prunus spinosa L. - **трънка** - Среща се в горския фонд и покрайнините му и по ливадите.

Rubus caesius L. - **къпина полска** - Среща се край влажните места около потока.

Сем. Salicaceae - Върбови

Salix alba - **върба бяла** - Среща се край потока, ограничен.

Сем. Solanaceae - Картофиви

Physalis alkekengi L. - **мехунка** - Срещат се единични екземпляри.

Сем. Sarganiaceae - Ежоглавичкови

Sparganium erectum L. - **ежова главичка** - Срещат се единично край потока.

Сем. Violaceae - Теменугови

Viola odorata L. - **теменуга миризлива** - Среща се масово в храстовата растителност на лесопарк "Маарата".

❖ Значение на символите, използвани пред някои от лечебните растения:

- Билки под ограничен режим

+ Билки, забранени за събиране

Други видове лечебни растения, регистрирани на територията на община Летница:

- бръшлян - *Hedera helix* L. - Araliaceae
- бяз черен - *Sambucus nigra* L. - Caprifoliaceae
- вълча ябълка обикновена - *Aristolochia clematis* L. - Aristolochiaceae
- върба бяла - *Salix alba* L. - Salicaceae
- върбинка лечебна - *Verbena officinalis* L. - Verbenaceae
- гръмотрън бодлив - *Ononis spinosa* L. - Fabaceae
- драка - *Paliurus spina-christi* Mill. - Rhamnaceae
- дъб летен - *Quercus robur* L. (*Q. pedunculata* Ehrh.) - Fagaceae
- живовлек голям - *Plantago major* L. - Plantaginaceae
- живовлек ланцетовиден - *Plantago lanceolata* L. - Plantaginaceae
- живовлек среден - *Plantago media* L. - Plantaginaceae
- камшик лечебен - *Agrimonia eupatoria* L. - Rosaceae
- комунига бяла - *Melilotus alba* Med. - Fabaceae
- комунига лечебна - *Melilotus officinalis* (L.) Pal. - Fabaceae
- кучешко грозде червено - *Solanum dulcamara* L. - Solanaceae
- кучешко грозде черно - *Solanum nigrum* L. - Solanaceae
- къпина полска - *Rubus caesius* L. - Rosaceae
- леска обикновена - *Corylus Avellana* L. - Betulaceae
- лисичина грудеста - *Corydalis bulbosa* L. DC. (*C. cava* Schweigg.) - Papaveraceae
- луличка обикновена - *Linaria vulgaris* Mill. - Scrophlariaceae
- лютиче пълзящо - *Ranunculus repens* L. - Ranunculaceae
- магарешки бодил късодръжков - *Carduus acanthoides* L. - Asteraceae
- мразовец есенен (кърникожух) - *Colchicum autumnale* L. - Liliaceae
- мъждрян - *Fraginus ornus* L. - Oleaceae

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

- мъртва червена коприва - *Lamium purpureum* - Lamiaceae
- омайниче градско - *Geum urbanum* L. - Rosaceae
- паричка - *Bellis perennis* L. - (*B. Hybryda* L.) - Asteraceae
- паричка многогодишна - *Bellis perennis* L. - Asteraceae
- пача трева обикновена - *Polygonum aviculare* L. - Polygonaceae
- пелин горчив - *Artemisia absinthium* L. - Asteraceae
- пелин обикновен - *Artemisia vulgaris* L. - Asteraceae
- поветица обикновена - *Convolvulus arvensis* L. - Convolvulaceae
- подбел - *Tussilago farfara* L. - Asteraceae
- ралица обикновена - *Cosolida regalis* S. F. Gray (*Delphinium consolida* L.) - Ranunculaceae
- репей дребен - *Arctium minus* Bernh. - Asteraceae
- риган бял - *Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link.) - *Jetswaart* Asteraceae
- риган обикновен - *Origanum vulgare* L. - Lamiaceae
- слез горски - *Malva sylvestris* L. - Malvaceae
- слез обикновен - *Malva pusila* Sin. – Malvaceae

Защитени зони, територии, природни забележителности, пещери и други

Не можем да не отбележим чудесните природни забележителности, които са на територията на общината. Те са впечатляващи със своята красота и въздействие върху човека - пещери и водопади, уникални скални образувания, като че ли излезли от филмова лента.

С цел опазване на биологичното разнообразие в екосистемите на района и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерните забележителни обекти на неживата природа и пейзажи, за защитени територии в община Летница са обявени:

1. **Защитена зона "Деветашко плато"** (Съгласно решение на Министерски съвет от 02.03.2007 г., обнародвано в Държавен вестник, бр. 21/09.03.2007 г.)

Деветашкото плато е карстово плато разположено в Северна България, в Предбалкана северозападно от град Ловеч. Общата площ на защитената зона е 78 947.750 дка. . На северозапад платото оформя ръб над река Осъм, която служи за граница. От север границата преминава през землищата на селата Александрово и Кравуна, като на изток от Кравуна върви в южна и западна посока през землищата на Горско Сливово и Кърпачево. От запад тя върви първоначално в посока успоредно на пътя Йоглав-Тевава. Оттам продължава на североизток до Деветаци, където отново върви в южна посока и описва отворена на юг дъга.

Основната скала тук е от варовици, като се наблюдават почти всички видове повърхностни и подземни проявления на карста - въртопи, валози, карстови блата, пропасти и пещери. Много от въртопите служат за начало на пещери и пропасти. Тук са едни от най-големите пещери и пещерни комплекси в България. Горите заемат 1/3 от територията на Деветашкото плато, а останалата част са предимно открити пространства. . Широколистните гори са основно от цер /*Quercus cerris*/, космат дъб /*Q. pubescens*/ и вергилиев дъб /*Q. virgiliana*/. На места са примесени със сребролитна липа /*Tilia tomentosa*/, келяв габър /*Carpinus orientalis*/ и мъждрян /*Fraginus ornus*/, както и храсталаци и гори от келяв габър. Откритите пространства са обрасли с мезоксеротермна растителност с преобладаване на луковична ливадина /*Poa bulbosa*/, пасищен райграс /*Lolium perenne*/, троскот /*Cynodon dactylon*/ и белизма /*Dichanthium ischaemum*/, или с мезофилни тревни съобщества от ливадна власатка /*Festuca pratensis*/, броеничеста ливадина /*Poa sylvicola*/, ливадна лисича опашка /*Alopecurus pratensis*/, пасищен райграс /*Lolium perenne*/, издънкова полевица /*Agrostis stolonifera*/ и др.

Скалните комплекси в района са местообитание на редица петрофилни видове птици, някои от които редки и застрашени. Тук са установени 78 вида птици, от които 8 са включени в

Червената книга на България (1985). От срещашите се видове 38 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашен в категория SPEC1 е включен 1 вид – ливадния дърдавец /Crex crex/, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 12 вида, в SPEC3 - 23 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 23 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 20 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Деветашкото плато е от световно значение за опазването на ливадния дърдавец. То е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на гнездящите тук орел змияр /Circus gallicus/ и градинска овесарка /Emberiza hortulana/. Района поддържа и представителни популации на бухала /Bubo bubo/, осояда /Pernis apivorus/, белоопашатия мишелов /Buteo rufinus/, късопръстата чучулига /Calandrella brachydactyla/, ястребогушото коприварче /Sylvia nisoria/ и червеногърбата сврачка /Lanius collurio/.

Само 0.5% от територията е поставена под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. 70% от мястото се припокрива с КОРИНЕ място “Деветашко плато”, определено през 1998 г., поради европейското си значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително птици. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. Деветашкото плато включва 3 защитени местности и 2 природни забележителности. На територията на община Летница се набират две защитените местности и една природна забележителност, включени в защитена зона “Деветашко плато”.

2. Защитена местност (Съгласно чл. 33 от Закона за защитените територии)

• **"Люляка"** - 3.0 хек., в землището на с. Крушуна е горист масив от люляк. Обявена е за защитена местност с цел опазване на характерния ландшафт зъз заповед №РД-746/10.06.2003 г. от МОСВ;

• **"Шумата"** - 18.1 хек., в землището на с. Крушуна. Обявена е за защитена местност с цел опазване на характерния ландшафт със заповед №РД-730/10.06.2003 г. от МОСВ.

3. Природна забележителност "Маарата"

Местността "Маарата" се намира в южната част на село Крушуна. На основание чл. 23 от Закона за защитени територии и със Заповед № РД-418/14.11.1995 г. парк "Маарата" с площ 57 дка, е обявен за природна забележителност. Паркът включва:

- карстов водопад с височина около 15 м. и най-голямата в страната водна травертинова каскада;
- втората в страната водна пещера, една от най-красивите в България, с оригинални галерии, лабиринт, синтрови прегради. Пещерата е достъпна за спелеолози на около 150 м. от входа;
- бигорови пещери.

Природната забележителност "Маарата" включва уникални обекти на неживата природа: огромен бигоров скален масив, карстов водопад, водна травертинова каскада, пещера. От научна гледна точка феноменалното в случая са скалните образувания наречени карстови. Тук на едно място като под открито небе могат да се видят всички карстови форми - кари, въртопи, валози, сляпа, полусляпа и суха долина, каньон (ждрело), пропасти, пещерни галерии и зали. От около 25 години теса обект на систематизирано спелеологическо изучаване. не случайно БАН (Българска Академия на Науките) в частност Географски институт и фондация Център по карстология "Вл. Попов" е избрал именно района на с. Крушуна за моделен район на карстови защитени територии на България с оглед на тяхното устойчиво развитие. Това е показателно за представителността и значението на карста край с. Крушуна - еталон за защитена карстова територия в България. Честото присъствие на специализирани изследователски екипи за научни

изследвания на карста и карстовите региони е показателен факт за научната стойност на крушунския карст. Гореспоменатите са в процес на разработване на Програма за мониторинг на карстовите защитени територии с оглед на тяхното ефективно управление и устойчиво развитие.

Така на практика на площ, заемаща цялата южна половина на общината, се наблюдават почти всички видове повърхностни и подземни проявления на карста. Със своите специфични характеристики, той съхранява информация за еволюцията на човечеството, животинския и растителния свят, населявал планетата от дълбока древност до наши дни.

Паркът е в много добро естествено състояние и може да бъде използван като атрактивен обект за туризъм.

Изработва се Подробен устройствен план - план за регулация и застрояване за целия парк, съгласно който се предвижда застрояване на рекреационни и туристически обекти.

4. Пещери:

Пещерата "Бонинска пещера" (Попска пещера) -Разположена е на 2,5 км. югоизточно от с. Крушуна. Пещерата е с дължина 4 530 м, а надморската височина на входа е 254 м. Образувана е в долнокредни варовици - Деветашка варовита свита с аптска възраст от едноименния моноклинален хорст. Тя е пещерата с най-дългото подземно езеро у нас - 800 м. Тази пещера е осма по дължина в страната.;

Пещера "Водопада" -Изворна пещера на 1 5 км. южно от с. Крушуна. Пещерата е с дължина 1995 м.- 34-та по дължина в страната. Разклонена, възходяща и постоянно водна пещера развита по две основни системи от пукнатини с посока север-юг и запад-изток.;

Пещера "Урушка маара" (Пройновата пещера) -Изворна пещера на 2 км. югозападно от с. Крушуна. Дължината ѝ е 1600 м. - 39-та по дължина в страната.;

Пещера "Горник" - Водна пещера на 2.5 km. югоизточно от с. Крушуна с дължина 1080 м.;

Пещера "Стълбицата" - Пропаст на 2 км югозападно от с. Кърпачево. Името и произлиза от стъпаловидния и надлъжен профил, но най-вече, от поставената от местното население дървена стълба на входния отвес, заменена по-късно от метална. Дължината ѝ е 145 м.;

Пещера "Футъвата пещера" - с. Кърпачево е с дължина 700 м.;

Пещера "Калица" - с дължина 450 м.;

Пещера "Лабиринта" - с дължина 220 м.;

Пещера "Прилепна" - с дължина 10 м.;

Пещера "Голама Гарваница"-с дължина 275 м.

Пещера "Сливовска пещера" - с. Горско Сливово;

Пещера "Малка гарваница" - с. Горско Сливово;

Пещера "Черната пещ" - с. Горско Сливово е с дължина 741 м.

Седмичен отдих. Крайселищни паркове и лесопаркове

В община Летница подходящи за условията на седмичния отдих площи съществуват. Има и такива обаче, които не са предвидени в състояние за ползване по причини, известни ни на всички - липса на достатъчен паричен ресурс.

Макар повечето усилия да са концентрирани в тази насока, създадените зелени площи и рекреационни комплекси не осигуряват в пълна степен както задоволяването на нуждите от ежедневен и седмичен отдих, така също и осигуряване на по-добри микроклиматични условия на района, а също и оздравяване на селищната среда.

2.6. Шум

По отношение на шума като фактор на въздействие следва да се отбележи, че на територията на община Летница шумовите замърсявания, колкото и незначителни да са, са породени от движението на МПС по главните пътни артерии, свързващи общинския център и останалите населени места с по-големите градове.

Шумът от производствените дейности в предприятията в града не създава екологични и здравни проблеми на жителите, дори и на тези от най-близките сгради. Има много малък брой производствени предприятия, които могат да бъдат квалифицирани като локални източници на шум.

Като цяло може да се отбележи, че на територията на общината липсва шумово замърсяване, не съществуват проблеми, свързани с осигуряването на нормална акустична обстановка за населението на общината.

3. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT)

Един от основните етапи в стратегическото планиране е “анализът на средата”. Изводите от този анализ са важна предпоставка за осъществяване на по-нататъшните стъпки в процеса на стратегическо планиране – SWOT анализ, целеполагането и изготвянето на план за действие. Това наложи те да бъдат изложени в тази част по структуриран начин.

Избран бе подходът основните изводи да се групират в две основни части:

- Достижения и силни страни, проблеми и слаби страни
- Възможности и заплахи.

1. Достижения и силни страни, проблеми и слаби страни

1.1. Географско положение, природни условия и ресурси

1.1.1. Отлично географско разположение

- **силни страни** – благоприятното географско положение на Община Летница позволява развитието както на туризъм така и на добро развиване на селскостопанска дейност.

- **слаби страни** – обезлюдяване;

възможности – равнинният характер на релефа е предпоставка за интензивно земеделие; благоприятното географско разположение е предпоставка за развитие на промишлеността.

- **заплахи** – неефективно използване и управление на благоприятните природни условия и ресурси за повишаване на потенциала за развитие на Община Летница.

1.1.2. Благоприятни климатични условия и природни дадености

- **силни страни** – значителни площи земеделска земя; благоприятна за развитието на туризма и селското стопанство природо-географска и климатична характеристика;

- **слаби страни** – характерна особеност на района е относително големият брой на дни с мъгла в сравнение с други райони.

- **възможности** – Община Летница притежава голямо биологично разнообразие от уникални и ценни екосистеми – важен фактор и условия за развитие на туризма и за други стопански и нестопански дейности, стимулиращи малкия и среден бизнес и развитието на пазара на труда; минералния извор, както и свойствата на самата вода предполагат добър лечебен туризъм.

- **заплахи** – неефективно управление и използване на природните дадености, за генериране на доходи на местното население от туризъм.

1.1.3. Развитие на селскостопанско стопанство

- **силни страни** – добри природни дадености за растениевъдство и животновъдство – значителни площи обработваема земя, плодородни почви; добра основа за развитие на животновъдството.

- **слаби страни** – ниска интензивност на труда;

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

- **възможност** – развитие на принципите на устойчиво развитие за щадене на природата, развитие на алтернативно земеделие и животновъдство; развитие на селските райони и периферни територии и осигуряване на алтернативна заетост и социално благополучие на населението.

- **заплахи** – забавяне на процеса създаване на модернизирано селско стопанство.

1.2. Наличие на условия за развитие на отрасъла промишленост

- **силни страни** – някои производства са единствени или определящи за страната.

- **слаби страни** – ниска конкурентноспособност.

- **възможности** – изграждане на нови индустриални зони; нови инвестиции, технологично обновление и повишаване на качеството на продукцията.

- **заплахи** – спад в обема на производството. Загуба на пазари, липса на инвестиции за технологично и продуктово обновление, ограничени финансови ресурси и възможности за кредитиране, ниска конкурентноспособност.

1.3. Техническа инфраструктура

1.3.1. Изградена инфраструктура на територията на общината;

- **силни страни** – добре развита транспортна инфраструктура .

- **слаби страни** – част от пътищата са в незадоволително състояние.

- **възможности** – подобряване на незадоволителните участъци от пътната мрежа.

- **заплахи** – неизпълнение или забавяне на инвестиционни проекти в инфраструктурата, важни за развитието на общината.

1.3.2. Водоснабдяване, канализация, електроснабдяване, газоснабдяване, съобщителни услуги

- **силни страни** – всички населени места в общината са с изградено централно водоснабдяване; навлизане на газоразпределителна мрежа в гр. Летница; наличие на добре развити енергийни, електроразпределителни и комуникационни мрежи.

- **слабости** - съществуват проблеми във водоснабдителните мрежи в населените места, изградена канализационна мрежа само на територията на гр. Летница

- **възможности** – подобряване на инфраструктурата.

- **заплахи** – няма изградена ГПСОВ.

3.1. SWOT – АНАЛИЗ /Силни и слаби страни, възможности и заплахи/

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none">• Районът на общината е със специфична флора и фауна, с представители на няколко фито- и зоогеографски зони, с редки изчезващи видове, включени в Червената книга на България и голямо разнообразие от ценни лечебни растения;• Благоприятна за развитието на туризма и селското стопанство природо-географска и климатична характеристика;• Наличие на защитени територии, богато биоразнообразие и културно-историческо наследство като предпоставка за развитието на алтернативни форми на туризма;	<ul style="list-style-type: none">• Не е изградена градска пречиствателна станция за отпадни води (ГПСОВ) в гр. Летница, която да осигурява качеството на пречистените води;• Отсъствие на автоматизирани пунктове за мониторинг на качеството на въздуха;• Не се провежда мониторинг за отчитане на замърсяване на почвите с пестициди;• В общината се наблюдава намаляване на биологичното разнообразие вследствие човешка намеса;• Недостатъчно финансови ресурси за съхраняване на богатото културно наследство;• Висока степен на емиграция на квалифицирана работна сила и

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

<ul style="list-style-type: none"> • Съхранена природна среда; • По отношение качеството на атмосферния въздух не са регистрирани стойности на вредни вещества над средногодишните концентрации; • В община Летница няма режим на водата; • Развит административен и проектен потенциал на общинската администрация и социалните партньори; • Добре развита транспортна инфраструктура; • Наличие на магистрален газопровод, преминаващ през територията на общината; • Всички населени места в общината са с изградено водоснабдяване; • Съхранени исторически и културни традиции; 	<p>високообразована част от населението на общината.</p>
--	--

ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> • Прилагане на новото законодателство за опазване на околната среда; • Кандидатстване по национални и международни програми и проекти, финансиращи дейности за подобряване състоянието на околната среда; • Необходимо е изграждането на ГПСОВ, • Развитие на селското стопанство на база принципите на устойчиво развитие за щадене на природата • Развитие на селските райони и периферни територии и осигуряване на алтернативна заетост и социално благополучие на населението; • Културните традиции и богатото културно наследство са предпоставка за развитие на алтернативните форми на туризъм в Общината 	<ul style="list-style-type: none"> • Община Летница е в стадии на „намаляване на населението“, което е тенденция за цялата страна; • Миграцията (предимно на млади хора) от общината към по-големите градове на страната и емиграцията в чужбина е все по-осезаема; • Недостатъчно финансови ресурси за съхраняване на богатото културно наследство; • Липса на финансови средства за внедряване на нови технологии в пречистването и опазването на околната среда;

4. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЛЕТНИЦА

Програмата за опазване на околната среда на община Летница гарантира постигането на балансирано и устойчиво социално и икономическо развитие на община Летница и осигуряването на високо качество на живот на гражданите. Визията за околната среда описва

перспективите в близките няколко години и дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие.

„Околна среда на община Летница, осигуряваща високо качество и здравословен начин на живот, социален просперитет и устойчиво икономическо развитие.“

5. ЦЕЛИ

На базата на направения SWOT анализ са определени основните цели за бъдещото развитие на общината в областта на околната среда. При целеполагането са взети предвид основните силни страни, които трябва да бъдат запазени; основните проблеми /слаби страни/, които следва да бъдат решени и са отчетени заплахите пред общината в областта на околната среда. За тяхното решаване са избрани подходи, които максимално да позволяват възползването от постигнатите успехи /силни страни/ и стоящите пред Общината възможности. Формулираните цели показват стратегическия избор и основните приоритети, които ще има общината през следващите години. В същото време те не отменят провеждането на рутинните действия, свързани с провеждането на политиката по околна среда. Стратегическата цел на Програмата на Община Летница е подобряване на качеството на живот и намаляване на риска за здравето на населението чрез осигуряване на благоприятна околна среда.

Приоритетни цели на община Летница:

1. Подобряване качеството на атмосферния въздух

- 1.1. Редуциране замърсяването на атмосферния въздух чрез намаляване на емисиите на вредни вещества
- 1.2. Усъвършенстване на системата за мониторинг качеството на атмосферния въздух
- 1.3. Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия
- 1.4. Информираност на населението, повишаване на екологичната култура

Индикатори за постигане на целта:

- изпълнени предприети мерки;
- сведени до минимум съдържание на вредности във въздуха.

2. Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците

- 2.1. Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците
- 2.2. Подобряване на организацията по събиране и транспортиране на отпадъците
- 2.3. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци
- 2.4. Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта
- 2.5. Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците
- 2.6. Укрепване на административния капацитет за управлението на отпадъците
- 2.7. Участие на обществеността

Индикатори за постигане на тази цел биха били:

- минимизирано количество депонирани битови отпадъци на един жител;
- оптимизирана система за сметосъбиране и сметоизвозване;
- отпадъците се изхвърлят само на отредените със закон за това места.

- отсъствие на несъбрани отпадъци по улиците и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци;

3. Мероприятие по осигуряване на достатъчно количество със съответното качество вода за населението и икономиката в община Летница

- 3.1. Подобряване качествата на питейната вода
- 3.2. Подобряване на условията на обслужване и намаляване загубите по водопреносната мрежа
- 3.3. Подобряване качеството на живот на населението и предотвратяване влошаване качествата на подпочвени и повърхностни води

Индикатори за постигане на тази цел биха били:

- подобряване качествата на питейната вода.
- намаляване загубите по водопреносната мрежа

4. Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво

- 4.1. Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване
- 4.2. Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство
- 4.3. Запазване на околната среда в силно натоварените туристически райони

Индикатори за постигане на тази цел биха били:

- отпадъците се изхвърлят само на отредените със закон за това места.
- отсъствие на несъбрани отпадъци по улиците и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци;

5. Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие

- 5.1. Съхраняване и опазване на защитените територии и влажните зони
- 5.2. Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси

Индикатори за постигане на тази цел биха били:

- съхраняване облика на тези зони

6. Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда

- 6.1. Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда
- 6.2. Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика

Индикатори за постигане на тази цел биха били:

- повишена активност от населението при решаване на проблеми свързани с околната среда

7. Повишаване на екологичното образование на населението

- 7.1. Създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда;
- 7.3. Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда.

6. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

1. Отговорно длъжностно лице

Координацията по изпълнение на програмата се осъществява от: ОБЩИНА ЛЕТНИЦА
гр. ЛЕТНИЦА, бул. “България” №19

2. Схема на изпълнението на програмата

Програма за опазване на околната среда на община Летница за периода 2014 – 2020 г.

Изпълнението на програмата ще се следи по съответствие на сроковете и очакваните конкретни резултати. Отчитането на резултатите от прилагането на програмата за изминала календарна година ще става до края на м. март следващата година чрез изготвяне на отчет за изпълнението и.

3. Актуализация на програмата

При настъпила промяна в нормативната база или поради други причини се подготвя актуализация на програмата чрез мотивирано предложение до Общински съвет Летница. Такава актуализация е наложителна при съществена промяна в приоритетите на общината, съществени изменения в съществуващите условия, промяна в нормативната уредба по опазване на околната среда и т.н.

4. Информирание на РИОСВ и обществеността

Програмата за ООС е достъпна за компетентните органи /РИОСВ Плевен и МОСВ/ и обществеността чрез Интернет страницата на общината.